

Dve decenije istog cilja

Predstavnici Srbije
najaktivniji u afirmaciji
dunavske saradnje

Projekat „Dunav – reka saradnje”, čije temelje je još 1989. osnivanjem istoimenog naučnog foruma, postavila dr Edita Stojić-Karanović, predsednik ovog udruženja i naučni radnik Instituta za međunarodnu politiku i privredu, nedavno je, po dvadeseti put okupio naučne radnike podunavskih, evropskih, ali i vanevropskih zemalja. Motiv okupljanja je kao i protekle dve decenije ostao isti - popularizacija ideje o ekološki utemeljenom korišćenju prirodnih resursa u slivu najintegrativnije međunarodne reke, koja povezuje kulture i podstiče razvoj. Jubilarna konferencija održana je u Beogradu i Velikom Gradištu, pod pokroviteljstvom Ministarstva spoljnih poslova Republike Srbije. Domaćin prvog dela konferencije, održanog u Beogradu, bio je dr Duško Dimitrijević, direktor Instituta za međunarodnu

politiku i privredu, a u Velikom Gradištu Živoslav Lazić, predsednik ove opštine i gradonačelnik. Uvodno izlaganje imao je ambasador Milovan Božinović, pomoćnik ministra spoljnih poslova koji je govorio o značaju Dunava i novom prilazu dunavskoj saradnji. Dr Editi Stojić-Karanović je odato priznanje na istrajnom radu i zalaganju, jer naučni forum „Dunav – reka saradnje” svake godine okupi veliki broj istraživača iz raznih oblasti, čime je obezbeden multidisciplinarni pristup jednoj kompleksnoj problematici u celini, a posebno u delu koji se odnosi na srednji sliv Dunava. Zamolili smo dr Editu Stojić-Karanović za osvrt na dvodecenijski rad Forumu i utiske sa nedavno održane tematske konferencije „Strategijska uloga Dunava i njegovih pritoka u prekograničnoj i regionalnoj saradnji u srednjem podunavlju”.

Održavanje konferencija u kontinuitetu, čak i u godinama koje su bile najteže za međunarodnu saradnju naše zemlje, priznanje su Vašem projektu, Vama lično i Naučnom forumu „Dunav - reka saradnje”?

Od samog početka Forum je bio usmeren na unapređenje svih oblika regionalne saradnje, u svim njenim domenima, celim slivom Dunava. Poslednjih godina fokusirali smo se na održivi razvoj podunavskih zemalja u tranziciji, odnosno zemalja u srednjem i donjem toku Dunava. Danas, kada i unutar Evropske unije potvrđuju neophodnost usvajanja strategije za Dunav, velikog prirodnog resursa, posebno transportnog potencijala, mogućnosti koje pruža višeslojna međunarodna saradnja gradova i naselja velikog dela Evropskog kontinenta, kroz sve nivoe vlasti i stajkholdera, polazni i nepromenjeni ciljevi ove organizacije su najveće priznanje za njeno postojanje i delovanje u proteklih dvadeset godina.

Šta su bili ciljevi ovogodišnje konferencije i kakav je njen doprinos realizaciji projekta u celini ako je uporedite sa ranijim konferencijama?

Dvodielna konferencija, održana u Beogradu i Velikom Gradištu, je u potpunosti ispunila svoje ciljeve. U radu je učestvovalo je 87 naučnih radnika, istraživača, eksperata, predstavnika državnih organa i raznih stekholdera. Od toga 45 učesnika iz Srbije i 42 iz drugih zemalja, 33 iz zemalja u slivu Dunava, najviše iz Rumunije, alibili su tu učesnici i iz drugih evropskih i vanevropskih zemalja. Cilj ovogodišnje konferencije je bio i da se pažnja javnosti usmeri na traženje najadekvatnijih modaliteta za efikasnije korišćenje nespornih prirodnih, društvenih i ekonomskih potencijala Dunava, u duhu dobrosusedstva i poštovanja evropskih standarda, kao i mogućnosti urešavanja mnogobrojnih ekoloških i razvojnih problema, u ovom delu Evrope. Naime, 20. međunarodna konferencija „Dunav – reka saradnje“ je sazvana da se ponovo ukaže na strategijsku ulogu Dunava i njegovog sliva u prekograničnoj i regionalnoj saradnji u srednjem Podunavlju. Zatim, da se razmotri aktuelno stanje prekograničnih i regionalnih projekata i podstakne iniciranje novih oblika saradnje kroz nove projekte i već elaborirane agende, u duhu ciljeva za koje se godinama zalaže ovo udruženje.

Ovogodišnja konferencija donela je i nove inicijative?

Pre svega, zaključeno je da Forum nastavi sa zalaganjem za efikasnu međunarodnu saradnju čija je okosnica reka Dunav, kao i da se aktivno uključi u sve nove oblike regionalne saradnje zvaničnih organa Srbije i Evropske unije. Tačno je da su pokrenute i dve nove inicijative na međunarodnom nivou - osnivanje "Saveta dunavskih gradova" i izrada „Sveobuhvatne strategije EU za zemlje Dunavskog sliva“. Učesnici Konferencije su se složili da je u oblasti održivog korišćenja prirodnih resursa potrebno usvajanje dugoročnih strategija na svim nivoima, kako bi svi vodeni tokovi Dunavskog sliva, zatim jezera u njegovom okruženju, kao i morskog priobalja na ušću Dunava, postigli takav stepen čistoće koji bi omogućio radikalno povećanje proizvodnje, a time i korišćenje ribljeg mesa i plodova voda u ishrani, što bi opet doprinelo unapređenju zdravlja stanovništva u zemljama kroz koje protiče Dunav. Sprovođenje ovih strategija, zbog dalekosežnog značaja za ekonomsko osnaženje i održivi razvoj zemalja u srednjem slivu Dunava, mogu se nazvati revolucijama - Plavom, Ekološkom, Tehnološkom i Zelenom. Sa Konferencije je upućen poziv vladama zemalja u slivu Dunava, da kao jednu od svojih dugoročnih strategija usvoje simultano sprovođenje ove četiri revolucije, za čiju uspešnu realizaciju bi trebalo osnovati - Regionalnu komisiju za Sliv Dunava. Ekspertske timovi ove komisije izradili bi ekološke mape regiona u okviru kojih bi svakom subregionu i svakoj zemlji bili postavljeni zadaci i rokovi u kojima te zadatke treba izvršiti kako bi se konačno ostvarili i zajednički ciljevi, koje treba i svakom subregionu rokove u kojima treba da ostvare zadate ciljeve. O potrebi proizvodnje zdrave hrane govorilo se i na Okruglom stolu "Osnovi zdravlja i zdravstvenog turizma", koji

je organizovan paralelno sa trećom radnom sednicom Konferencije i jedinstven zaključak je da to treba da bude strateško opredeljenje Republike Srbije, kao i da se u okviru Zakonom regulisane obaveza prerade sirovina u neposrednoj blizini njihove proizvodnje. Tako proizvedena zdrava hrana bi bila snažna osnova zdravstvenog turizma, koji bi mogao da obezbedi radna mesta za stanovništvo u danas najnerazvijenijim krajevima zemlje. U oblasti zaštite životne sredine apeluje zaključeno je da je potrebno izraditi studiju Ekološkog statusa Dunava, sistematizovati zagađivače kako na obalama i Dunava tako i njegovih pritoka i obavezati ih strogim merama da ubrzano smanjuju zagađivanje sve do njegovog potpunog eliminisanja. Srbija, kao jedina podunavska zemlja koja nema propise i praksu prikupljanja otpada od brodova koji plove rekom morala bi hitno da donese takve propise i uvede adekvatnu praksu. Najzad, na Konferenciji je dogovoreno da se propiše i obaveza kupaca ekološki neobezbeđene imovine, da kupovinom preuzmu i obavezu da obezbede životnu sredinu od daljnijeg zagađivanja. To znači da bi u praksu trebalo samo dosledno sprovesti Zakonom utvrđena pratećih dokumenata, kao što su „Ekološke i strateške ekspertize efekata“ i „Ekspertize procene rizika“.

Konferencija je podržala i više predloženih projekata?

Osim predloga projekata koji su deo zaključaka, na Konferenciji je data podrška i projektima na teritoriji Opštine Veliko Gradište, koja je uz Beograd bila domaćin Konferencije ove godine. Predložena je najurgentnije uklanjanje izvora zagađenja koje dolazi sa jalovišta rudnika bakra i cinka Nova Moldova, u Rumuniji. Prašina sa ovog jalovišta, nošena jakim vetrovima, karakterističnim za ovo područje, prenosi se preko Dunava i kontaminira naselja u opštini Golubac i Velikom Gradištu, a ugrožen je i Nacionalni park Đerdap, udaljen svega sedam kilometara. Kako je u pitanju kumulativno zagađivanje svih osnovnih elemenata ekosistema, jer su pored vazduha i zemljišta zagađeni i bunari i veštačke akumulacije, direktno je ugroženo i zdravlje stanovništva. Građani Velikog Gradišta i naselja Vinci uputili su na desetine peticija opštinskim i republičkim organima, a na ovaj problem Ministarstvu zaštite životne sredine Republike Srbije redovno je ukazuje Saveznom sekretarijatu za zdravstvo i socijalno staranje - Sektoru za životnu sredinu, Ministarstvu za inostrane poslove i Evropskom parlamentu - Komisiji za ekologiju. Opština Veliko Gradište je usvojila Lokalni ekološki plan Mikroregije Dunav – Nera gde je primarna aktivnost upravo rešavanje ovog problema. prašine sa jalovišta rudnika bakra i cinka - Nova Moldava. Ministarstvo zaštite životne

Niste nailazili uvek na razumevanje prilikom organizacije ovih konferencija?

Teškoće shvatam kao izazov, kao prepreke u trci ka cilju koje se moraju savladati, ali je onda samo stizanje na cilj utoliko veća pobjeda. Ovo je naravno „samouha“. Jer nekad se te prepreke čine zaista pokušajem niskog udarca od strane nekog od koga ste najmanje očekivali. Upravo to se desilo sa ovom jubilarom konferencijom. Dvadeset

godina se projekt „Dunav – reka saradnje“ bori sa teškoćama, ali nekako su one ranije bile razumljive, mada ne i opravdane. Tako je, na primer, glavna teškoća u devedesetim godinama bila što su neki pozvani učesnici iz podunavskih zemalja odbijali, posebno iz Austrije, da dođu na konferenciju koja se organizuje u Srbiji – a istovremeno ovde su neki faktori odbijali podršku rečima „Dunav? Kakva reka saradnje – kad je rat?“ i optuživali za nameru reuspostavljanja Habsburške monarhije! Tadašnje teškoće se sada već prepričavaju kao anegdote. Danas, kada iza nas stoji 20 godina istrajnosti na pravim ciljevima, koji su prihvaćeni i u EU i u Srbiji, smatrali smo da je pravo vreme da prvi put zatražimo finansijsku pomoć i od jedne međunarodne organizacije. Sa tim sredstvima smo želeli da obezbedimo što šire učešće iz zemalja koje su u slivu Dunava i u susjednim regionima, jer bi tako mogli da pokrijemo troškove njihovog smeštaja u Beogradu i u Velikom Gradištu, a možda i njihove putne troškove. Mada nisu odobrena ukupna sredstva potrebna za tu svrhu, predloženih 4 hiljada evra na sastanku Centralno-Evropske Inicijative nas je ohrabrilo da na konferenciju zavemo i učesnike koji su bili spremni da prihvate poziv samo u slučaju da im se s naše strane pokriju barem troškovi boravka. CEI nas je obavestio, da realizacija finansijske podrške zavisi od toga da ni jedan od nacionalnih koordinatora ne uloži prigovor. Nedelju dana pre održavanja Konferencije smo obavestili da nećemo dobiti podršku, jer je nacionalni koordinators Poljske imao prigovor, s obrazloženjem „...da Dunavska tema nije prevashodno centralnoevropska tema kao i da to nije uhodan projekt, već početni.“!? Komentar nije potreban, a prigovor na projekt koji postoji 20 godina i koji je u skladu sa proklamovanim ciljevima organizacije CEI i EU, dovoljno govori o autoru prigovora i samoj organizaciji koja je prigovor prihvatila.

Na čemu će Forum raditi u narednom periodu?

Ono što prvo moramo da uradimo jeste da završimo dokument 20. Konferencije sa svim zaključcima i apelima uputimo na adrese onih koji treba da sprovedu predloge iznete na Konferenciji, ili da ih podrže. Drugo, u skladu sa zaključcima ove Konferencije, Međunarodni naučni forum „Dunav – reka saradnje“ će se veoma aktivno uključiti u procese izrade Dunavske strategije u Srbiji, kao i u onih koje se sprovode u EU, kako bi se u saradnji sa ekspertima EU pronašla najbolja rešenja. Predstoji i izdavanje zbornika radova sa 20. Konferencije, a za maj 2010. pripremamo tradicionalni okrugli sto „Održivo korišćenje prirodnih resursa“. Koliku važnost za Srbiju ima Dunav moglo se čuti i od najviših zvaničnika ove zemlje. Citiraću, ovom prilikom, ambasadora Milovana Božinovića, koji je rekao: „Zahvaljujući političkim promenama u poslednjim decenijama i težnji većeg broja zemalja ka pridruživanju EU, značaj Dunava danas je još veći. Srbija u narednom razdoblju treba da se prepozna i identifikuje kao podunavska zemlja“. Od Srbije se očekuje, kako je rekao, da u tom cilju angažuje veći broj naučnih, privrednih i političkih potencijala.